

PIERKE
HULSHOF

EN
ZE
LEEFDEN
NOG
LANG
EN
GELUKKIG

Een conclusie.

*Mijn onderzoekgebied richt zich op
ethisch design. Design waar je geen
gewetensbezwaren aan overhoudt.
Gericht op een langdurige relatie
met het object, en met waardering en
ontzag voor het materiaal wat gebruikt
wordt. Ik houd me specifiek bezig met
bewustwording rondom hout en gebruikte
daar de afgelopen tijd de volgende
onderzoeksvraag voor:
Hoe kan de identiteit van de boom
bijdragen aan een bewustere omgang met
hout?*

EN ZE LEEFDEN NOG LANG EN GELUKKIG

afb. 1

mothernature_by_cunaka

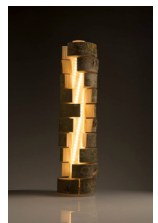

de tafel van zeven / en ze leefden nog lang en gelukkig

Om antwoord te krijgen op die vraag heb ik een aantal aannames moeten onderzoeken.

- Mensen gaan bewuster om met materiaal wanneer ze meer kennis van dat materiaal hebben.
- Het verhaal achter een product zorgt voor empathie voor dat product.
- Wanneer je empathie gaat voelen voor een product maak je bewustere keuzes rondom dat product.

afb. 2

Adams., J. 2016

Ik maakte met een groep studenten van een mbo in 2016 een *'subjectieve atlas van hout'*. Ik liet deze studenten zelf onderzoek doen naar één houtsoort. Ze konden daarbij kiezen uit vier massieve houtsoorten (Eik, Meranti, Douglas en Vuren) of uit drie plaatmaterialen (MDF, Multiplex, OSB). De informatie die ze verzamelde moesten ze visualiseren en delen met hun klasgenoten. Doordat er meerdere mensen dezelfde houtsoort behandelde was er geen goed of fout, het gemiddelde was de waarheid. Als docent gaf ik richting aan de informatie die ze moesten zoeken. Dat kon gaan over de herkomst maar ook over, de verwerking het vervoer, leeftijd of de grootte. Doordat er onderling gedeeld werd ontstonden er gesprekken over hout in de klas. In die gesprekken waren voornamelijk de herkomst en de verwerking populair. De studenten waren het er over het algemeen over eens dat door het maakproces plaatmateriaal niet meer te verantwoorden was.

In de periode dat studenten deze atlas maakte waren ze ook bezig met een lichtobject te ontwikkelen. Tijdens dat project zag je dat studenten rekening hielden met hun vormgeving kozen zodat ze maar geen plaatmateriaal hoefde te

gebruiken. Ze gingen bewuster om met het materiaal, in vorm maar ook in verbruik. Vanuit een ethisch oogpunt. Dat is een belangrijk punt, ik vind namelijk dat je als ontwerper de taak hebt je altijd af te vragen of het nog wel moreel verantwoord is wat je ontwerpt en maakt.

Een andere aanname betrof het inleven in een object. Dat zou naar mijn idee leiden tot een bewustere omgang met het object. Daarmee was het meteen te relateren aan mijn onderzoeksvraag: ‘Hoe kan de identiteit van de boom bijdragen aan een bewustere omgang met hout?’

Tijdens een *researchday* op de Willem de Kooning Academie te Rotterdam in mei 2017 organiseerde ik de iteratie ‘*in de ziel van het object*’. Deze iteratie deed ik april 2017 ook al eens met studenten van de Minor Design op de Fontys Hogescholen te Tilburg. (Zie katern ‘*Het Empathisch Vermogen*’.) In Tilburg waren de deelnemers jong en (nog) niet professioneel bezig met ontwerpen. In Rotterdam was dat anders. In de zaal zaten veel meer mensen en vrijwel alle aanwezigen hadden affiniteit met Design of met onderzoek doen.

Ik had een duidelijke casus genomen en uit die casus participanten geselecteerd.

Die participant was omschreven op een kaartje. Na een inleidende lezing heb ik een zestal mensen gevraagd om in de ziel van het object op het kaartje te kruipen. Ten opzichte van de workshop in Tilburg stond er in Rotterdam meer informatie op de kaartjes, maar ik had de karaktereigenschappen minder naar voren laten komen. Dat deed ik om het gevoel van de deelnemer echt aan te laten sluiten bij het karakter van het te vertegenwoordigen object.

Wat opviel in deze workshop was dat voornamelijk de ontwerpers zich makkelijk konden verplaatsen in het object. Zij voelde daadwerkelijk hoe het voor de boom moest voelen wanneer hij tot tafel vermaakt werd. Doordat het gevoel uitgesproken werd, waren de andere objecten geneigd meer water bij de wijn te doen. De synergie uit het bos ontstond ook in dat lokaal op de academie. Er werd gezamenlijk gezocht naar een oplossing om de pijn te verzachten.

De uitkomst was van grote waarde in het onderzoek. Ik moet er voor zorgen dat er geluisterd wordt naar hen die zich niet hoorbaar kunnen maken. Wanneer mensen zich in kunnen leven in een ander, zullen ze sneller geneigd zijn mee te

denken wanneer de ander een probleem ervaart.

Mijn huidige iteratie *‘de tafel van zeven’* wordt verder besproken in het katern *‘De Geliefden’*. In het kort gaat deze iteratie over het doorvertalen van het ondergrondse netwerk van bomen naar een bovengronds netwerk van het hout van diezelfde bomen. Verschillende ontwerpers hebben een opdracht gekregen een zitmeubel te ontwerpen met een boom als uitgangspunt.

Deze iteratie is nog gaande op het moment van publiceren. Op dit moment kan nog niet iedereen zijn bevindingen tot in detail verwoorden. Doordat ik het proces van dichtbij volg, kan ik gesprekken hebben over de veranderingen in de ontwerpprocessen. In die gesprekken zit ik met verschillende petten aan tafel. Als opdrachtgever wil ik graag vorderingen zien. Ik wil weten wat de beweegredenen zijn voor bepaalde ontwerpkeuzes en ik wil inzicht krijgen in het proces wat het ontwerp en zijn ontwerper doormaakt. Dat is voor mij belangrijk omdat het me inzicht geeft in het vervolg van het onderzoek. Welke aanpassingen moet ik doen om middels deze weg een bewustere omgang met hout

afb. 4

Hulshof P. 2017

te generen.

Ik zit ook als inspirator aan tafel.

Informatie en bronnen worden uitgewisseld om zo nog meer affiniteit met de boom te krijgen.

We bespreken ook samen de schetsen. Voor mij is het belangrijk dat de boom centraal staat en dat diens verhaal verteld wordt. Het blijft echter wel een ontwerp van de ontwerper en niet van mij, ik moet dan ook opletten dat ik niet als docent aan tafel ga zitten. De opdracht moet niet voelen als huiswerk of een toets.

Ik wil dat er een verandering van de *mindset* komt in het gebruik met hout, en dat moet intrinsiek gebeuren, vanuit eigen wil. Die verandering zie je nu al.

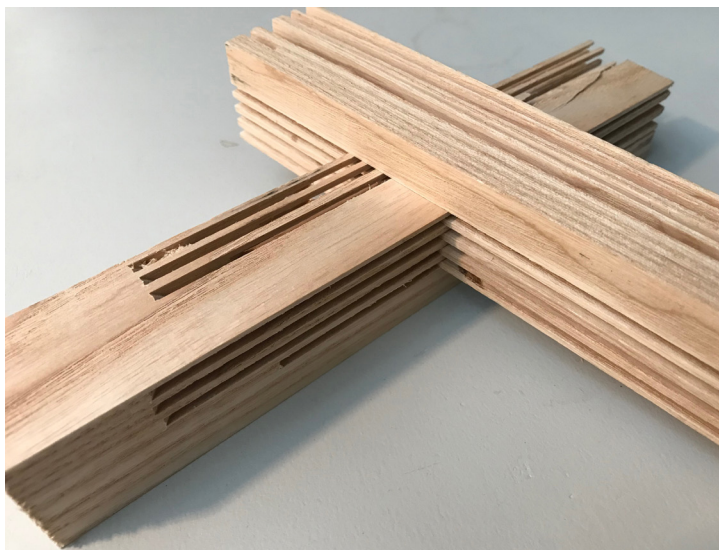
Op het moment van schrijven zijn er een tweetal ontwerpers ver genoeg dat er ook daadwerkelijk al resultaten te zien zijn. Een van de ontwerpers is bezig met de flexibiliteit van de es, en gebruikt dat gegeven van de boom om in zijn zitmeubel verbindingen te maken. Het knakkende geluid van de communicerende bomen komt ook terug in zijn materiaalschetsen. Wat zou kunnen betekenen dat het zitmeubel een daadwerkelijke beleving krijgt.

Een andere ontwerper houdt zich bezig met de veredeling van de populier. De

afb. 3

Siebum, R. 2107

de tafel van zeven / en ze leefden nog lang en gelukkig

mens heeft de neiging om invloed uit te oefenen op onze omgeving, zo ook op de boom. De populier waar deze ontwerper mee bezig is, is daar een mooi voorbeeld van. Het door mensen georganiseerde groeien is een gegeven waar hij mee werkt, en wat je ook terug gaat zien in het zitmeubel. Waar hij voorheen alleen met plaatmateriaal werkte is de ontwerper nu voornemens om toch meer met het massieve hout te gaan werken om zo de boom beter tot zijn recht te laten komen. Een andere bijkomstigheid is dat hij voorheen werkte

vanuit vormexperimenten en nu echt het materiaal zijn ontwerp laat bepalen.

Hoewel er nog niet bij iedere ontwerper ontwerpschetsen te zien zijn, zie ik al wel dat de ontwerpers zich focussen op een het eerbetoon aan de boom die aan hen is toegewezen. Het is afwachten of deze benaderingswijze zich gaat doorvertalen naar hun eigen ontwerpen. Kijkend naar de geschiedenis durf ik daar wel een voorspelling op te doen. Ik vergelijk de empathie voor bomen met de empathie die er voor dieren ontstaan is begin vorige eeuw. Ik schrijf daarover in het katern *‘Het Empathisch Vermogen’*.

afb. 5

Reyers, Z.. 2017

Zeger Reyers

1966

Reyers installeerde in 2017 in de oude Warande in Tilburg, 150 dennenbomen op een wit geschilderd kruis. Hij maakte daarmee de associatie met de bekende kerstboom. De bomen plaatste hij daarna in de schaduwen van hun grote broers. Zij hadden wel mogen doorgroeien. Zegers hanteerde het zelfde grid als bij de grote naaldbomen.

Waar de kerstbomen in het begin van de tentoonstelling nog groen waren en grote bomen nog uit hun winterslaap kwamen, was het op het einde juist helemaal andersom. De kerstbomen dor en doods, de grote broers, vol in leven. Toch gaf het een treurig beeld. 150 dode bomen, voor ons eigen gerief.¹

Ik verwacht dat er heel langzaamaan een verandering op gang is gekomen waar wij misschien nu nog geen resultaten van bemerken maar die onze kinderen als heel normaal zullen ervaren.

Wat daarbij helpt zijn de opkomende stromingen rondom de **Antropoceen** ² (het geologische tijdperk van de mens), het **Posthumanisme**.³ (de mens en het object gelijkwaardig aan elkaar) en het **Antropomorfisme** ⁴ (De menselijke gedaante erkennen bij niet menselijke objecten). Kunstenaars, ontwerpers, filosofen en andere wetenschappers haken daar op in en het is zeer aannemelijk dat er steeds meer aandacht zal gaan naar de rechten van moeder aarde. Er staan steeds meer advocaten op die de belangen vertegenwoordigen van hen die zichzelf niet zo goed kunnen verdedigen tegen de mens, maar er wel zichtbaar last van hebben.⁵ De Groene Amsterdammer

afb. 6

Hulshof P. 2017

2 Tielbeke 2016

3 Nuyens 2016

4 Epley, Waytz en Akalis

2008

5 Higgins 2012

6 Bloemink 2016

wijdde op 16 maart 2016 een artikel aan de rechten van dier en ding. Daarin wordt de opkomst van het recht van niet-menselijke dieren en dingen besproken.⁶ Een verandering die langzaam op komt, maar die een zeer lange geschiedenis heeft. Er zijn vele, vaak niet westerse, culturen die hun leven ingericht hebben met aandacht voor natuur en product. Waar de goden aanbeden worden wanneer er een boom gekapt moet worden. Het lijkt een kwestie van tijd voordat de mens collectief gaat inzien dat we niet menselijke gedaantes en objecten een stem moeten geven voordat we ze allemaal kwijt zijn. Op verschillende plekken in de westerse wereld zijn ze al wel zover. In Nieuw-Zeeland heeft de Whanganui-rivier zelfs een rechtspositie gekregen vergelijkbaar met een bedrijf.⁷ In Ecuador is er een wet aangenomen waarmee alle levende natuur een status heeft gekregen.⁸

7 Knack 2012

8 Arias 2015

Dat zorgt ervoor dat mensen niet zomaar interventies kunnen doen bij de rivier of de natuur zonder toestemming van die natuur of rivier. Doet men dat wel dan kan de vertegenwoordiger de bewuste mens voor de rechter dagen.

De *tafel van zeven* is gaandeweg ontstaan. Dat wil zeggen er was geen duidelijk vooropgesteld plan. Ik begon met een tafel. Toen die klaar was vond ik dat er nog wat miste en heb ik andere ontwerpers uitgenodigd om mee te participeren (zie katern ‘*De Geliefden*’) Zo groeit het project, en kan ik aanpassen waar nodig. Mijn doel was bewustwording creëren bij het werken met hout. Bij deze iteratie wil ik ook testen of ontwerpers open staan om buiten de geijkte paden te treden zonder dat daar een financiële vergoeding tegenover staat. Ik heb de financiële middelen niet om elke ontwerper te betalen maar kan de ontwerpers wel betalen in kennis en inspiratie. Omdat ik de ontwerper niet kan betalen blijft het ontwerp ook van de ontwerper zelf. Wanneer een ontwerper onder die voorwaarden nog steeds mee wilde doen, dan was dat deel van het project geslaagd.

Dat betekent ook dat er nog veel

afb. 7

verbeterpunten zijn. Elke ontwerper heeft namelijk zijn eigen behoefte, en daar dien ik rekening mee te houden. Dat zit hem in de briefings, het contact, informatievoorziening of tijd. Er is echter geen vrijblijvendheid, wel in de uitkomst, maar niet in halverwege afhaken.

De komende tijd loopt het project nog door, deels met lopende onderdelen maar ook nieuwe manieren van naar buiten treden. Ik zal me hard blijven maken voor het behoud van bomen en de bewustwording bij het gebruik van hout. In mijn blog zal ik aandacht blijven geven aan organisaties als de Bomenmakelaar, Natuurcollege, projecten als Parlement of Things van Partizan Publik, kunstenaars die met bomen werken zoals Zeger Reyers,

Guiseppe Penone, Ian Hamilton Finlay en Lionel Esteve. Zij geven de boom allemaal op hun eigen manier aandacht zodat de toeschouwer ook aandacht gaat hebben voor het wonderlijke wezen. Zij plaatsen de boom op een voetstuk. Dat op het voetstuk plaatsen is iets wat ik nog meer wil doen. Dat wat op een voetstuk staat, duw je er niet zomaar vanaf.

Ik wil met de tafel naar buiten treden. Ik zal moeten wanneer ik wil dat het verhaal van de bomen verteld wordt. Het doel is om tijdens de DutchDesignWeek2018 (DDW) in Eindhoven, het project '*de tafel van zeven*' te presenteren met de zitmeubelen van de andere ontwerpers daarbij. Ik wil dat niet alleen de tafel gepresenteerd wordt, maar ook het netwerk van de overleden boom dient gepresenteerd te worden. De DDW is een uitgelezen plaats om de tafel te gaan gebruiken. Ik wil namelijk gesprekken voeren aan de tafel, met de meubelen en tafel als *conversationpiece*. De meubelen zullen aanleiding zijn voor vragen en opmerkingen. De katernen, waar dit er één van is, zullen samen met een leeswijzer op de tafel aanwezig zijn. Zo is er tijdens de gesprekken achtergrondinformatie na te lezen. Maar er is ook ruimte voor nieuwe informatie.

Om het project nog meer waarde en aandacht te geven wil ik een aantal van de gesprekken gaan regisseren zodat er podcasts van te maken zijn. Die gesprekken kunnen mini-interviews zijn maar ik wil ook diepte-interviews laten plaatsvinden aan de tafel. Gesprekken met de ontwerpers, met boomliefhebbers, met houtliefhebbers, over het project en over hun visie op mijn onderzoeksvraag.

“Hoe kan de identiteit van de boom bijdragen aan een bewustere omgang met hout?”

Naast de DDW zou ik de gesprekken en interviews ook graag op verschillende plekken in Nederland (of daarbuiten) organiseren. Denk daarbij aan plekken als het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, het Europees parlement, de universiteit van Wageningen, het Natuur Historisch Museum, symposia, maar natuurlijk ook het bos zelf behoort tot de mogelijkheden.

Om de podcasts vervolg te kunnen blijven geven zal ik aan het einde van het gesprek steeds de gast aan tafel vragen om een nieuwe gast voor te dragen waarvan zij het interessant zouden vinden wanneer deze aan de tafel zou verschijnen. Daarmee vergroot ik mijn eigen netwerk

maar natuurlijk ook dat van de bomen en zal het gedachtengoed verder gedragen worden. Tijdens deze gesprekken zal ik me op moeten stellen als regisseur. Er moeten kritische vragen gesteld worden om onze argumenten te verstevigen. Daarvoor zal ik door moeten vragen. Iets wat ik als docent natuurlijk al wel doe maar hier zal ik het heel bewust in moeten gaan zetten.

Ik wil het project ‘*de tafel van zeven*’ graag nog een keer modereren, dat kan in Nederland, maar ook in het buitenland, met bomen uit een andere biotoop. Komt in zo’n biotoop de berk niet voor in de boompopulatie, dan zal ik naast moderator ook weer als ontwerper werken in het project. Dit om het netwerk van de ‘tafel van zeven’ steeds groter te maken en daarmee de verhalen en de kennis van het hout en de bomen bekender te maken bij ontwerpers en hun consumenten. Zodat het uiteindelijk gemeengoed wordt dat we op een zorgvuldige manier om willen gaan met de boom en zijn hout. Ik zou graag eens werken met ontwerpers die ik niet of vrijwel niet ken. Nu heb ik kunnen rekenen op een hoop *goodwill*, en dat is een positief iets. Maar dat maakt de uitkomst van de iteratie misschien ook wel subjectief. Ik denk dat er een grote gunfactor is namelijk.

afb. 8

Price, S. 2017

In alle rollen die ik vervul heb ik één
doel voor ogen.

**We moeten zorgvuldiger omgaan met ons
hout en dus ook met de bron, de boom.**

De boom verdient het om met uiterste
zorgvuldigheid behandeld te worden.

Wanneer een wezen zo levend, sociaal en
communicatief is, dan verdient het ontzag.

Het hout wat uit de boom voortkomt mag
dan ook niet verspild worden. De boom en

zijn hout verdienen liefde. Door je open
te stellen voor het karakter van de boom
zul je meer van de boom gaan houden.

Wanneer je van iets houdt wil je er ook
goed voor zorgen.

Colofon:

Pierke Hulshof

De Tafel van Zeven. Hoe de identiteit van bomen kan bijdragen aan een bewustere omgang met hout.

Willem de Kooning Academie Master Design

2018

Moniek Driesse hielp me door de bomen het bos te blijven zien.
Ik kan niet genoeg dank je wel zeggen daarvoor.

Met bijzondere dank aan Harma Staal & Hanneke Briër, de
boswachters van dit project.

Bas Steur, Pim Smeets en Robbin de Waij, jullie waren mijn
schimmels, zonder jullie had ik het niet gered.

Céline en BLIJF, mijn bos, naar waar ik altijd terug zal keren.
Alleen maar liefde...

bronvermelding

- afb. 1 Cunaka, Mothernature, collage , origineel van Weston, Edward.
- afb. 2 Adams, Joep. lichtobject. 2016
- afb. 3 Siebum Rene, 2017
- afb. 4 Hulshof, Pierke. betula 2017
- afb. 5 Reyers, Zeger. Undergroth. 2017 fotograaf Van Rooij, Gert Jan
- afb. 6 Hulshof, Pierke, Betula Pendula 7.0 schaalmodel, 2017
- 1 Zegers, Reyers. Lustwarande: Disruption - Remapping Nature. Tilburg, 2017.
- 2 Tielbeke, Jaap. "Welkom in het Antropoceen." de Groene Amsterdammer 06 07 2016.
- 3 Nuyens, Anouk. "Posthumanisme: wat is het? ." de correspondent 30 04 2016.
- 4 Epley, Nicholas, et al. "When We Need A Human: Motivational Determinants Of Anthropomorphism." Social Cognition vol. 26.2 (2008): p. 143-155.
- 5 TedX Polly Higgins Ecocide the 5th Crime Against Peace. Art. Polly Higgins. 2012
- 6 Bloemink, Sanne. „Edelachtbare, mijn cliënt voelt zich niet fijn in de legbatterij." de Groene Amsterdammer 13 5 2016
- 7 Knack. „Nieuw-Zeeland maakt van rivier rechtspersoon." knack 07 09 2012.
- 8 Arias, Melissa. Conversation with Natalia Greene about the Rights of Nature in Ecuador. 09 03 2015. Opgehaald 20 09 2016.
<http://environment.yale.edu/envirocenter/post/conversation-with-natalia-greene-about-the-rights-of-nature-in-ecuador/>
- afb. 7 Smeets, Pim; De Waij Robbin. schetsmodellen. 2017
- afb. 8 Price, Scott, Trees Have Hearts Too, 2017
- afb. 9 Hulshof, Pierke. Fagus Silvatica 2017
- cover Paashaus, Adam. Old Friends Poplar

afb. 9

Hulshof. P 2017

